DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)
den 17 oktober 2002 *

I mål C-208/01,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Spanien), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Isabel Parras Medina,

Adelina Parras Medina

och

Consejería de Agricultura y Medio Ambiente de la Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha,

angående tolkning av artikel 12 i kommissionens förordning (EG) nr 1294/96 av den 4 juli 1996 med tillämpningsföreskrifter till rådets förordning (EEG)

* Rättegångsspråk: spanska.

nr 822/87 såvitt gäller skörde-, produktions- och lagerdeklarationer avseende produkter inom vinsektorn (EGT L 166, s. 14),

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Wathelet samt domarna P. Jann (referent) och A. Rosas,

generaladvokat: C. Stix-Hackl,
justitiesekreterare: R. Grass,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Isabel och Adelina Parras Medina, genom M.C. Díez Valero, rättegångsombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom S. Pardo Quintillán, i egenskap av ombud,

med hänsyn till referentens rapport,

och efter att den 28 maj 2002 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha har, genom beslut av den 3 april 2001 som inkom till domstolens kansli den 18 maj 2001, i enlighet med artikel 234 EG ställt två frågor om tolkningen av artikel 12 i kommissionens förordning (EG) nr 1294/96 av den 4 juli 1996 med tillämpningsföreskrifter till rådets förordning (EEG) nr 822/87 såvitt gäller skörde-, produktions- och lagerdeklarationer avseende produkter inom vinsektorn (EGT L 166, s. 14).

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan Isabel och Adelina Parras Medina och Consejería de Agricultura y Medio Ambiente de la Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha (nedan kallat Consejería de Agricultura) beträffande den senares beslut att minska de belopp som skall utbetalas till vinföretaget Herederos de Damián Parras CB på grund av att den tidsfrist som föreskrivs i förordning nr 1294/96 för att inkomma med lagerdeklarationer överskridits.

Tillämpliga bestämmelser

3 I artikel 3 i rådets förordning (EEG) nr 822/87 av den 16 mars 1987 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin (EGT L 84, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 23, s. 7) föreskrivs att producenter av druvmust och vin varje år skall deklarera de mängder som producerats från den senaste skörden. Varje år skall producenter av druvmust och vin och andra handelsidkare än detaljister dessutom deklarera de lager de innehar i slutet av produktionsåret.

4 Enligt artikel 6.1 i förordning nr 1294/96 skall berörda näringsidkare i enlighet med bestämmelserna i förordning nr 822/87 varje år till de behöriga myndigheter som har utsetts av medlemsstaterna "deklarera de lager av koncentrerad druvmust, renad koncentrerad druvmust och vin som de innehar per den 31 augusti".

5 Enligt artikel 11.2 i förordning nr 1294/96 skall denna deklaration lämnas "senast den 7 september för de kvantiteter som innehas per den 31 augusti".

6 I artikel 12 i förordning nr 1294/96 anges de rättsföljder som inträder om tidsfristen för att lämna in nämnda deklaration inte respekteras. I artikel 12 föreskrivs följande:

"Personer som skall lämna in skörde-, produktions-, saluförings-, behandlings- eller lagerdeklarationer och som inte har lämnat in dessa deklarationer vid de tidpunkter som anges i artikel 11 skall, utom i fall av force majeure, inte omfattas av de åtgärder som föreskrivs i artiklarna 32, 38, 41, 45 och 46 i förordning (EEG) nr 822/87 för innevarande och närmast därpå följande regleringsår.

Om de frister som avses i första stycket överskrids med högst fem arbetsdagar skall de belopp som skall utbetalas för innevarande regleringsår minskas med 15 %. Om fristerna överskrids med högst tio arbetsdagar skall beloppen minskas med 30 %."

Tvisten vid den nationella domstolen

7 Den nationella domstolen har i sitt beslut preciserat att den ställt frågorna med utgångspunkt från att de faktiska omständigheter som sökandena vid den nationella domstolen anfört var korrekta. Dessa faktiska omständigheter kan beskrivas enligt följande.

8 Företaget Herederos de Damián Parras CB är ett familjeföretag som under samäganderätt (comunidad de bienes) ägnar sig åt vintillverkning. Adelina Parras Medinas make, Antonio Moreno López, var ensam firmatecknare i företaget.

9 Den 28 juli 1997 avled Antonio Moreno López plötsligt.

10 Lagerdeklarationen, som i enlighet med artikel 11.2 i förordning nr 1294/96 skulle ha lämnats in senast den 7 september 1997, lämnades in den 17 september.

11 Genom beslut av den 27 oktober 1997 förordnade Delegación Provincial de Ciudad Real, med stöd av artikel 12 i förordning nr 1294/96, att de belopp som företaget hade rätt till för det berörda regleringsåret skulle minskas med 30 procent.

12 Genom beslut av den 17 december 1997 avslog Consejería de Agricultura Isabel och Adelina Parras Medinas överklagande.

13 Isabel och Adelina Parras Medina väckte talan vid Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha. Sedan frågor uppkommit beträffande tolkningen av tillämpliga gemenskapsrättsliga bestämmelser beslöt Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1. Skall begreppet force majeure i artikel 12 i förordning (EG) nr 1294/96 av den 4 juli 1996 tolkas extensivt på så sätt att det skall anses innefatta oförutsedda och oundvikliga omständigheter som gör att det kan uteslutas att vårdslöshet förelegat vad gäller iakttagandet av den ifrågavarande fristen, såsom beskrivs i detta beslut?

2. Har, för det fall det anses nödvändigt för att besvara frågan ovan, de följder som föreskrivs i ovannämnda artikel 12 sanktions- eller straffkaraktär, och medför detta i så fall att det ovannämnda använda begreppet force majeure skall tolkas extensivt?"

Den första frågan

14 Den nationella domstolen önskar med denna fråga få klarhet i vilka kännetecken en situation skall uppvisa för att anses som ett fall av force majeure i den mening som avses i artikel 12 i förordning nr 1294/96, med följd att den berörda näringsidkaren inte omfattas av den rättsföljd som föreskrivs i artikeln, om skyldigheten att inlämna en deklaration enligt förordningen inte efterlevs.

15 Isabel och Adelina Parras Medina samt kommissionen har med hänvisning till dom av den 7 december 1993 i mål C-12/92, Huygen m.fl. (REG 1993, s. I-6381), punkt 30, och av den 29 september 1998 i mål C-263/97, First City Trading m.fl. (REG 1998, s. I-5537), punkt 41, erinrat om att begreppet force majeure enligt fast rättspraxis inte har samma innebörd inom gemenskapsrättens olika tillämpningsområden och att begreppets betydelse därför skall bestämmas mot bakgrund av det rättsliga sammanhang i vilket det är meningen att det skall få verkningar.

16 Isabel och Adelina Parras Medina har anfört att begreppet force majeure mot bakgrund av det rättsliga sammanhang som tvisten vid den nationella domstolen ingår i, skall ges en flexibel tolkning och jämställas med fall med oförutsedda och oundvikliga omständigheter, som till exempel att en person hastigt avlider, som gör att det kan uteslutas att vårdslöshet förelegat vad gäller att efterleva en rent formell skyldighet.

17 Kommissionen har gjort gällande att begreppet force majeure skall tolkas med hänsyn till att mekanismen i fråga skall fungera väl. En objektiv omständighet, den åberopade händelsen, samt en subjektiv omständighet, den berörda aktörens handlande, skall beaktas. Med dessa två utgångspunkter kan det faktum att ett familjeföretags ende firmatecknare oväntat avlider utgöra ett fall av force majeure.

18 Det skall härvid erinras om att force majeure-begreppet i jordbruksförordningarna har utformats med hänsyn till den särskilda beskaffenheten av det offentligrättsliga förhållandet mellan näringsidkare och den nationella förvaltningen liksom ändamålen med förordningarna (se bland annat dom av den 11 juli 1968 i mål 4/68, Schwarzwaldmilch, REG 1968, s. 549, s. 562, av den 17 december 1970 i mål 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, REG 1970, s. 1125, punkt 23, svensk specialutgåva, volym 1, s. 503, av den 17 december 1970 i mål 25/70, Köster, REG 1970, s. 1161, punkt 38, svensk specialutgåva, volym 1, s. 515, samt av den 13 oktober 1993 i mål C-124/92, An Bord Bainne Co-operative och Compagnie Inter-Agra, REG 1993, s. I-5061, punkt 11).

19 Enligt fast rättspraxis skall force majeure-begreppet inom jordbruksförordningarna inte begränsas till att avse en absolut omöjlighet, utan skall anses åsyfta onormala och oförutsebara omständigheter, utanför den berörde näringsidkarens kontroll, vars följder, trots iakttagandet av all vederbörlig omsorg, inte kunde ha undvikits (se, särskilt, domarna i de ovannämnda målen Schwarzwaldmilch, s. 563, Internationale Handelsgesellschaft, punkt 23, Köster, punkt 38, An Bord Bainne Co-operative och Compagnie Inter-Agra, punkt 11, Huygen m.fl., punkt 31, och dom av den 9 augusti 1994 i mål C-347/93, Boterlux, REG 1994, s. I-3933, punkt 34).

20 Mot bakgrund av denna analys kan det faktum att den ende förvaltaren i ett samägt familjeföretag (comunidad de bienes) hastigt avlider i princip, när den avlidne hade nära familjeband till övriga samägande, anses utgöra sådana onormala och oförutsebara omständigheter, utanför den berörde näringsidkarens kontroll, vars följder inte kunde ha undvikits av övriga samägande med hänsyn till deras personligen svåra situation och den komplicerade rättsliga situationen de befann sig i på grund av den nödvändiga omorganiseringen av jordbruksföretagets förvaltning.

21 Det ankommer i varje fall på näringsidkaren att visa att de nödvändiga förutsättningarna för force majeure är uppfyllda (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Schwarzwaldmilch, s. 563).

22 Det ankommer således på den nationella domstolen att kontrollera att de faktiska omständigheter som Isabel och Adelina Parras Medina har åberopat är korrekta och att bedöma om de, med hänsyn till omständigheterna, har iakttagit all den omsorg som kunde förväntas av dem för att i tid inkomma med den lagerdeklaration som föreskrivs i förordning nr 1294/96.

23 Den första frågan skall därför besvaras så, att artikel 12 i förordning nr 1294/96 skall tolkas så att

— det där åsyftade force majeure-begreppet inte begränsas till att avse en absolut omöjlighet, utan även skall anses åsyfta onormala och oförutsebara omständigheter, utanför den berörde näringsidkarens kontroll, vars följder, trots iakttagande av all vederbörlig omsorg, inte kunde ha undvikits,

— det ankommer på näringsidkaren att bevisa att förutsättningarna för force majeure är uppfyllda och på den nationella domstolen att kontrollera att de åberopade faktiska omständigheterna är korrekta och bedöma om näringsidkaren, med hänsyn till omständigheterna, har iakttagit all vederbörlig omsorg som kunde förväntas av honom för att inte överskrida den frist för att inkomma med deklarationen som föreskrivs i gemenskapsrätten,

— det faktum att den ende firmatecknaren i ett samägt familjeföretag (comunidad de bienes) hastigt avlider i princip kan anses utgöra ett fall av force majeure när den avlidne hade nära familjeband till övriga samägande.

Den andra frågan

24 Denna fråga ställdes för det fall det, för att fastställa under vilka omständigheter force majeure föreligger, är nödvändigt att rättsligt kvalificera den minskning av det ekonomiska stödet som föreskrivs i artikel 12 i förordning nr 1294/96.

25 Av vad som anförts följer att denna rättsliga kvalificering inte påverkar svaret på frågan huruvida force majeure föreligger eller inte.

26 Det saknas därför skäl att besvara den andra frågan.

Rättegångskostnader

27 De kostnader som har förorsakats kommissionen, vilken har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 3 april 2001 har ställts av Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha — följande dom:

Artikel 12 i kommissionens förordning (EG) nr 1294/96 av den 4 juli 1996 med tillämpningsföreskrifter till rådets förordning (EEG) nr 822/87 såvitt gäller

skörde-, produktions- och lagerdeklarationer avseende produkter inom vinsektorn skall tolkas så att

— det där åsyftade force majeure-begreppet inte begränsas till att avse en absolut omöjlighet, utan även skall anses åsyfta onormala och oförutsebara omständigheter, utanför den berörde näringsidkarens kontroll, vars följder, trots iakttagande av all vederbörlig omsorg, inte kunde ha undvikits,

— det ankommer på näringsidkaren att bevisa att förutsättningarna för force majeure är uppfyllda och på den nationella domstolen att kontrollera att de åberopade faktiska omständigheterna är korrekta och bedöma om näringsidkaren, med hänsyn till omständigheterna, har iakttagit all vederbörlig omsorg som kunde förväntas av honom för att inte överskrida den frist för att inkomma med deklarationen som föreskrivs i gemenskapsrätten,

— det faktum att den ende firmatecknaren i ett samägt familjeföretag (comunidad de bienes) hastigt avlider i princip kan anses utgöra ett fall av force majeure när den avlidne hade nära familjeband till övriga samägande.

Wathelet Jann Rosas

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 17 oktober 2002.

R. Grass M. Wathelet

Justitiesekreterare Ordförande på första avdelningen